

Editorial

Vážení čtenáři,

vítáme Vás při čtení třetího čísla Newsletteru společnosti Collegium Bohemicum. Zatímco my už za okny sledujeme probíhající rekonstrukci budovy Muzea města Ústí nad Labem, kam se bude Collegium Bohemicum v roce 2011 stěhovat, nakupujeme první předměty do sbírky, ze které budeme sestavovat stálou expozici o dějinách německy mluvícího obyvatelstva českých zemí. O tom, jak se tvoří sbírka, Vám podáváme ilustrační zprávu.

Seznamujeme Vás také s novými projekty Collegia Bohemica a zveme na Středoevropský den k česko-saské vědecké spolupráci. Kulturní manažerka Nadace Roberta Bosche se s Vámi v tomto čísle sice loučí, i tak pro Vás ale chystáme historicky první zahajovací večer festivalu Dnů české a německé kultury v Ústí nad Labem (vedle již tradičního drážďanského zahájení) a řadu dalších česko-německých kulturních akcí. Všem, kteří nás podporují svou prací nebo penězi, děkujeme. Vážíme si toho.

Blanka Mouralová, ředitelka

Výhledy

19. 10. 2009, Pozvánka na „Středoevropský den“ v Ústí nad Labem, budova Univerzity J. E. Purkyně, České mládeže 8

Collegium Bohemicum, o.p.s. ve spolupráci s Kompetenčním centrem pro Střední a Východní Evropu v Lipsku srdečně zve na Středoevropský den o česko-saské odborné spolupráci. Jednodenní konference chce propojit významné vědecké a kulturní instituce v pohraničí a umožnit jim navázat nebo prohloubit vzájemnou spolupráci. Na programu budou referáty, odborné panely a diskuze, v průběhu dne proběhne prezentace zúčastněných institucí formou informačních stánků.

Akce se koná ve spolupráci s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně, zastoupenou Filozofickou fakultou, Přírodovědeckou fakultou a Fakultou životního prostředí. S finanční podporou:

Celodenní akci zakončí od 19 hodin slavnostní večer v Severočeském divadle opery a baletu, který je zároveň oficiálním zahájením 11. ročníku Dnů české a německé kultury na české straně. Vystoupí Musica Florea s programem „Zelenka et Bach“.

Vybrané plánované akce

11. Dny české a německé kultury

Akce v Ústí nad Labem

9.10. a 13.10., 19 hodin, Činoherní studio

„Pohlavní život migrantů“

Druhá česko-německá divadelní produkce berlínského projektového divadla SiDat!

S finanční podporou Magistrátu města Ústí nad Labem, Česko-německého fondu budoucnosti a Nadace Roberta Bosche.

5. – 9.11., Experimentální prostor Mumie

a Severočeská vědecká knihovna

„FeminaFilm 2009“

Mezinárodní soutěžní festival filmové, televizní a video tvorby zaměřené na ženskou tematiku a díla ženských autorek. Tento rok na téma „profesionálky“ a podruhé se zastoupením německých filmů.

S finanční podporou Goethe-Institutu Praha.

Femina Film 2009. Tématická sekce „Profesionálky“

13.11., 17.30 hodin, Severočeská vědecká knihovna

„II. Ústecká noc literatury“

Literární toulky tvorbou současných německých autorů.

S finanční podporou Magistrátu města Ústí nad Labem a Goethe-Institutu Praha a Letiště Drážďany.

17.11. – 16.12., kostel sv. Vojtěcha

„Sametová revoluce aneb Historie událostí“

17. listopadu 1989 – Ortszeit / Local Time.

Výstava fotografií událostí roku 1989 v Ústí nad Labem a soubor fotografií Ortszeit / Local Time k paralelnímu vývoji v Německu.

S finanční podporou Magistrátu města Ústí nad Labem a Goethe-Institutu Praha.

20. 11., 20 hodin, Činoherní studio

„Zwei Kessel Bunt 3“

Koncert českých a německých skupin Nauzea Orchestra (ČR), The Ritchie Success (ČR) a Mikrowelle (SRN).

S finanční podporou Magistrátu města Ústí nad Labem.

Podrobnější informace najdete na: www.collegiumbohemicum.cz

Z našich projektů

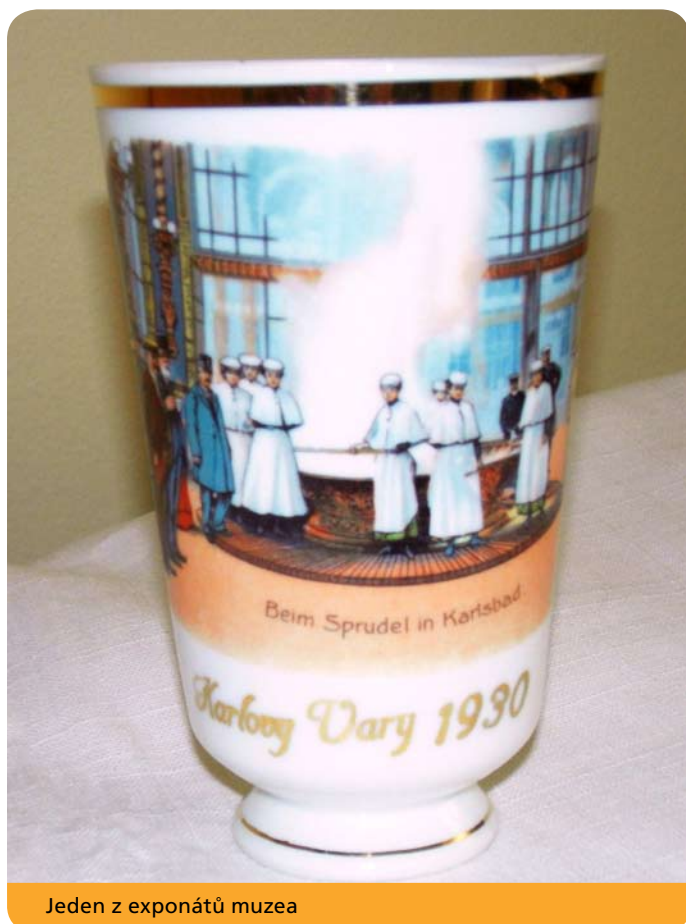
Jak vzniká sbírka Collegia Bohemica

Muzeum českých Němců vzniká na rozlehlé ploše více než 1 500 metrů čtverečních bez vlastních sbírek. Začaly proto nákupy a výpůjčky předmětů, které mají vyprávět příběhy rozestřené do sedmi staletí.

Čeští Němci vybudovali od devatenáctého století řadu muzeí. Zanechali v nich zprávu o tom, jak sami sebe chtěli vidět. Prakticky všude se najdou terče ostrostřelců, holby se jmény spolků, v muzeích končily truhličky cechů, které válcoval moderní průmysl. Další muzea nevznikala jen k posílení místního patriotismu, ale i jako sbírka na podporu podnikání – třeba výroby keramiky s ukázkami prací mistrovských i žákovských, domácích i přespolních. Čeští Němci samozřejmě shromáždili také sbírky přírodovědné. Jejich pohled na ně samé se ale jen zčásti kryje s tím, jak chce Collegium Bohemicum převyprávět jejich příběh na počátku 21. století. Hledáme předměty, které by specificky vypovídaly o lidech, kteří používali v českých zemích jako komunikačního nástroje němčinu.

Od Vřídla i z Krkonoš

Nákupní komisi bylo v prvním kole navrženo prvních více než sto předmětů v ceně téměř jednoho milionu korun. Základ nákupů tvoří knihy a tisky. Pro sbírku je třeba přednostně nakoupit materiály papírové a textilní, protože ty k dlouhodobému vystavení nikdo nepůjčí. A tak se do sbírek Collegia dostávají třeba první turistické materiály z Krkonoš, grafiky od Huga Steiner-Praga či divácky atraktivní tisky hraběte Sporcka, o němž jeden českoněmecký historik říkával: „To je Němec, který tady v Čechách zanechal kus dějství práce.“

Jeden z exponátů muzea

Jan Šícha při tvorbě, Foto archiv

Karlovarskou nádobku na vřidelní vodu získalo Collegium během jednoho z prvních nákupů. V situaci z konce devatenáctého a počátku dvacátého století stojí u Vřídla bíle oblečené mladé ženy, plní nádobky léčivou tekutinou a podávají je slušně oblečeným lázeňským hostům. Pod nápisem „Beim Sprudel in Karlsbad“ je zlatým písmem vyveden další: „Karlsbad Vary 1930“. Pohárek je ukázkou otevřenosti lázeňského města, které se na svém ikonickém předmětu dívá zpět na zlatý přelom století a zároveň používá český nápis s tehdy současným datem. Podobnou výpovědní hodnotu má forma na lázeňské oplatky z devatenáctého století s motivem Vřídla a nápisem v němčině, angličtině a francouzštině. Karlovarská tolerance má protipól ve skleničkách z roku 1894 s nápisem „Němcům mohou pomoci jen Němci“. Do oddílu školství pak jako základní kámen Collegium Bohemicum získalo půvabnou lavici z německé školy v Brně.

Ozdobené a zářící

V rámci přípravné pracovní skupiny dosti pokročila diskuse o oddílu k období industrializace. U vstupu do místnosti je možné vystavit člunek a vyřezávané jesličky, protože čeští Němci obývali kraje, kde se nedařilo zemědělství, a byli nuceni si přivydělávat. Pokračovat je možné matricemi na potisk látek z Českolipska, protože od druhé poloviny osmnáctého století osvětlení šlechtici iniciují vznik manufaktur právě tohoto zaměření. V industriální éře se některé někdejší nevýhody stávají výhodou – v horských oblastech je dost dřeva, tečou zde svižné toky vhodné na pohon. Vystavit je možné produkty horských skláren a přiblížit osudy továrnických rodin.

Průmyslové podnikání se ve druhé polovině devatenáctého století stává předmětem národní soutěže s Čechy. Na německých průmyslových výstavách jsou stroje ozdobeny na způsob slavobrán, prezentuje se lázeňství v ještě převážně německých lázeňských městech, objevují se nacionalistické tóny. Proto do sbírky Collegia Bohemica nehledáme stroj umazaný od kolomazi, ale zářící a ozdobený předmět z některé, patrně liberecké prestižní výstavy.

Na počátku sbírkové činnosti Collegia Bohemica je třeba poděkovat mnoha lidem, kteří nám už pomohli a jsou ochotni si představit, že hledáme předměty s příběhem. Je třeba také poděkovat odborníkům z mnoha muzeí za to, že nám věnovali čas. Při tvorbě sbírky stále narážíme na vzdělané lidi znalé příběhů. Společně pracujeme na tom, abychom oživilí a nechali promluvit předměty a psané zprávy, které tu zůstaly jako stopa.

Práci na tvorbě muzea finančně podpořila Severočeská plynárenská, a.s.

Text: Jan Šícha

SČP Severočeská plynárenská

RWE Group

Místa paměti: Postoloprty, Foto Karel Cudlín / Respekt

Škola demokratického vzdělávání

O česko-německých dějinách na středních školách tolerantně – to je záměrem nového dvouletého projektu Škola demokratického vzdělávání. Pilotní projekt cíleně otevře hodiny dějepisu a občanské výchovy multikulturaritě a hodnotám demokratického občanství. Tříčlenný tým Collegia právě zpracovává průřezová témata a připravuje interaktivní vzdělávací materiály. Ty budou jednak k dispozici online, jednak představeny na školách. Učitelé (ale i krajští zaměstnanci Národního institutu pro další vzdělávání) by také měli mít možnost exkurzí k institucím politického vzdělávání v Německu, stejně jako zúčastnit se metodologických seminářů k moderním výukovým metodám. Kurzy počítají s ministerskou akreditací, první proběhne do konce roku. Mezinárodní expertní tým také vytvoří ve spolupráci s Ministerstvem školství dlouhodobou strategii občanského vzdělávání v Česku. Škola demokratického vzdělávání je financována Ministerstvem školství České republiky a Nadací Roberta Bosche a doplní připravovanou expozici k dějinám českých Němců v Muzeu města Ústí nad Labem.

Text: Tereza Šimůnková

Tragická místa paměti jednoho regionu

Koncem roku 2008 zahájilo Collegium Bohemicum projekt „Tragická místa paměti jednoho regionu“. Projektu se účastní čtyři gymnázia Ústeckého kraje – v Lounech, Kadani, Chomutově a Gymnázium V. Šmejkala v Ústí nad Labem. Osmdesát studentů se pustilo do zkoumání konkrétních tragédií, k nimž došlo v jejich městech v letech 1938 – 1945. Zabývají se vyháněním Čechů z obsazených Sudet, oběťmi nacistického teroru, ale i oběťmi nuceného vysídlování Němců po válce. Čerpají z literatury, archivních dokumentů a mnoho také od pamětníků, včetně německých. Své objevy a závěry se v první řadě pokusí obhájit v diskusích s vrstevníky na jiných gymnáziích. Poté připraví česko-německou putovní výstavu, která navštíví různá místa České republiky. Nejviditelnějším výstupem by měl být jakýsi průvodce po tragických místech paměti tohoto regionu, v němž se budou spojovat konkrétní příběhy s konkrétními místy.

Projekt získal podporu Česko-německého fondu budoucnosti a je realizován sdružením Antikomplex. Po didaktické stránce ho zajišťuje Filozofická fakulta UJEP. Více: www.mistapameti.cz

Text: Ondřej Matějka

Představení stipendistů Collegia Bohemica

V akademickém roce 2009/10 získal doktorské stipendium za účelem dopsání doktorské dizertace na téma „Sociálně-demokratická spolková činnost a německé dělnické prostředí za První československé republiky“ Thomas Oellermann. *Stipendia uděluje Collegium Bohemicum v součinnosti s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně a Muzeem města Ústí nad Labem.*

Thomas Oellermann

autor jednoho z textů ke stálé expozici „Zapomenutí hrdinové“ Muzea města Ústí nad Labem je s Českem ve stálém kontaktu od roku 2005, kdy byl na roční praxi v německém vysílání Českého rozhlasu. Působil jako tutor na Katedře německých a rakouských studií Institutu mezinárodních studií na FSV UK a jako lektor němčiny. Spolupracoval na německojazyčném sborníku k dějinám sudetoněmeckých antifašistů na Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd a také na webu Křišťálová noc v pohraničí – 70. výročí polozapomenuté události. Dlouhodobě se soustředí na meziválečné sudetoněmecké dělnické hnutí, volnočasovou a kulturní činnost spolků a odbory. V rámci stipendia zpracovává místní archivní zdroje k dějinám ústecké sociální demokracie.

Doktorské stipendium Collegia Bohemica
financují Severočeské doly, a.s.

Ohlédnutí

Dva roky kulturní manažerkou v Ústí nad Labem

Dovolte mi rozloučit se – a zároveň se ohlédnout. Za mnou leží dva roky práce kulturní manažerky Nadace Roberta Bosche v Collegiu Bohemico, přede mnou další krásná úloha v nadaci Die Brücke/Most v Drážďanech. Budu mít na starosti Dny české a německé kultury, které jsem za českou stranu připravovala už v Ústí nad Labem. Nadace Roberta Bosche podporovala vysílání kulturních manažerů do Collegia Bohemica od roku 2005. Doktorce Jennifer Schewardová i mně se povedlo iniciovat četné projekty, protože jsme si mohly zvyšovat kvalifikaci v kulturním a organizačním managementu a protože jsme měly podporu Goethe-Institutu a dalších organizací. Naším cílem bylo zprostředkovat aktuální obraz Německa s ohledem na potřeby konkrétního místa.

Stavíme na setkávání

Do Ústí jsem přijela v srpnu 2007 – krátce poté, co byla zakládající ředitelkou jmenována Blanka Mouralová. V listopadu jsme se nastěhovaly do společných prostor v centru města – s výhledem na muzeum, které stojí v centru pozornosti Collegia, neboť právě v něm vznikne a už vzniká stálá expozice o dějinách Němců v českých zemích, kterou Collegium připravuje.

Tento úkol staví práci kulturní manažerky do zvláštní role. Snažila jsem podporovat myšlenku Collegia Bohemica kulturními a vzdělávacími akcemi na česko-německá témata, kterými jsem mohla zaujmout nejširší publikum. Někteří lidé zvnějšku se možná ptají, proč mezi ně patří zrovna graffiti workshop, heavymetalový koncert nebo divadelní představení o nemoci s názvem Toxoplasma. Všechny mé akce vedly k setkávání.

Zpráva z vědeckého sympozia

Frauke Wetzel (vlevo) s J. Pickovou a K. Matasovou

Někdy kontroverznímu, jako když se během akce o smutném faktu mezinárodní spolupráce neonacistické scény a o možnostech jejího potírání sešli neonacisté a Antifa; někdy mezi účastníky uměleckých workshopů, jako byla Místa vzpomínání; a jindy mezi filmaři a jejich diváky, jako na festivalech DER FILM nebo Femina Film. Jsem pevně přesvědčena, že právě podobná setkávání probouzejí zájem o sousedy a že jsou základem pro dobře fungující a také dobře přijímané muzeum o dějinách Němců v českých zemích. Proto doufám, že jsem svým dílem přispěla ke zdolání cesty, po níž se Collegium Bohemicum vydalo. Tato mladá organizace si nevybrala žádné jednoduché téma, a je pod drobnohledem. Kultura se každopádně může stát základem pro jeho dobré přijetí místními.

K místům i lidem

Ústí neodkrývá svoje nejzajímavější kouty na první pohled. Potřebujete pomoc, abyste našli kluby, hospody, kavárny. Lidi, kteří vás dovedou až na místo. S obvyklými metodami, se kterými jsem si do té doby vystačila v sedmi jiných městech, jsem v Ústí nepochodila. Všichni cizinci, kteří zde žijí delší dobu, ale potkali někoho, kdo jim město přiblížil. Koupí měsíčního kulturního programu to tady nekončí! Proto jsem se snažila zprostředkovat co nejvíce lidem z Německa kontakty na lidi z Ústí. Jak na saské, tak na severočeské straně to hapruje na jazykové bariéry nebo jiných nejistotách, ty se ale dají překonat. Do Drážďan si беру své ústecké kontakty, abych mohla zůstat organizačním i kulturním prostředníkem

Pohled na pohoří kolem Ústí nikdy nezapomenu! Největším osobním zážitkem byl můj osobní záznam do knihy „Ústečané nejen v datech“ – moje soukromé povolení k pobytu – vystavené úžasnou Ústeckou kulturní platformou.

Přátelům, které jsme zde našli, jsem nekonečně vděčná za všechny rady a za to, že mě doprovodili k místům i lidem. V neposlední řadě mi tak vůbec umožnili práci. Všem vám na tomto místě z celého srdce děkuji.

Protože i na svém novém místě v Nadaci Brücke/Most budu v kontaktu jako s Collegiem, tak s Ústím nad Labem, určitým způsobem zůstanu věrná městu a organizaci, které jsou pro mě osobně velmi důležité a které velmi ovlivňují a ještě ovlivní česko-německé soužití.

Text: Frauke Wetzel

„Hotzenplotz z Osoblahy“: Česká tematika v díle Otfrieda Preußlera

Českou tematikou v díle Otfrieda Preußlera se zabývalo vědecké symposium, které se konalo od 12. do 14. června na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Pořádajícími byly za českou stranu Collegium Bohemicum, Ústí nad Labem a katedra germanistiky Univerzity J. E. Purkyně, na straně rakouské Rakouská společnost pro studia literatury pro děti a mládež ve Vídni. Přestože je Otfried Preußler jedním z předních německých autorů s mezinárodní reputací, dosud mu nebyla věnována dostatečná pozornost ani jako spisovatel fantastické literatury pro děti, ani jako spisovatel německočeskému. Celým jeho dílem totiž kromě legend a pověstí z Česka postupuje také téma útěku a vyhnání, které popisuje sice různými literárními způsoby, ale na základě vlastních traumatických zkušeností. Preußler totiž pochází z Liberce a jeho rodina byla v roce 1945 odsunuta. Ústecká konference měla tuto

Ilustrace F. J. Trippa, Liberec, 1909, nakladatelství Thienemann

závažnou mezeru alespoň zčásti překlenout.

Jak se autorova česká identita odráží v jeho díle, z různých úhlů pohledu a pomocí mezi- a nadoborových metod nahlédli přispěvatelé z Česka (Tamara Bučková, Praha / Kateřina Kovačková, Plzeň / Jan Kvapil, Ústí nad Labem), Německa (Andrea Weinmann, Frankfurt n. Mohanem), Rakouska (Ernst Seibert, Rahel Rosa Neubauer / Vídeň), Polska (Wojciech Kunicki, Vratislav) a Švýcarska (Elisabeth Maeder, Basilej). Téma vzpomínek a toužení po ztraceném domově doplnila autorským čtením spisovatelka Annelies Schwarz. Akce konala s podporou Rakouského institutu v Praze.

Text: Rahel Rosa Neubauer

Kontakt

Collegium Bohemicum, o.p.s.
Brněnská 2, 400 01 Ústí nad Labem
Tel. 475 282 640, Fax: 475 282 646
E-mail: info@collegiumbohemicum.cz
(také adresa pro objednání Newsletteru)

Sídlo a fakturační adresa:
Collegium Bohemicum, o.p.s.
Masarykova 3, 400 01 Ústí nad Labem
Více informací najdete na naší internetové adrese:
www.collegiumbohemicum.cz

Naši zakladatelé a stálí partneři:

